

Recent onderzoek rondom Scheiding en Kinderen

(Wat kan je ermee?)

Inge van der Valk
Jeugd en Gezin, Universiteit Utrecht

Deze bijeenkomst

- ☐ Cijfers
- ☐ Problemen bij kinderen en jongeren
- ☐ Beschermende en risicofactoren
- ☐ Complexe vs niet-complexe scheidingen
- ☐ Recent onderzoek
 - Thuisgevoel / opgroeien in 2 huizen
 - Gezinsprocessen na Scheiding
 - De rol van wetgeving
 - De stem van het kind
- ☐ Ondersteuning door professionals
- ☐ Belangrijke kennis en bronnen

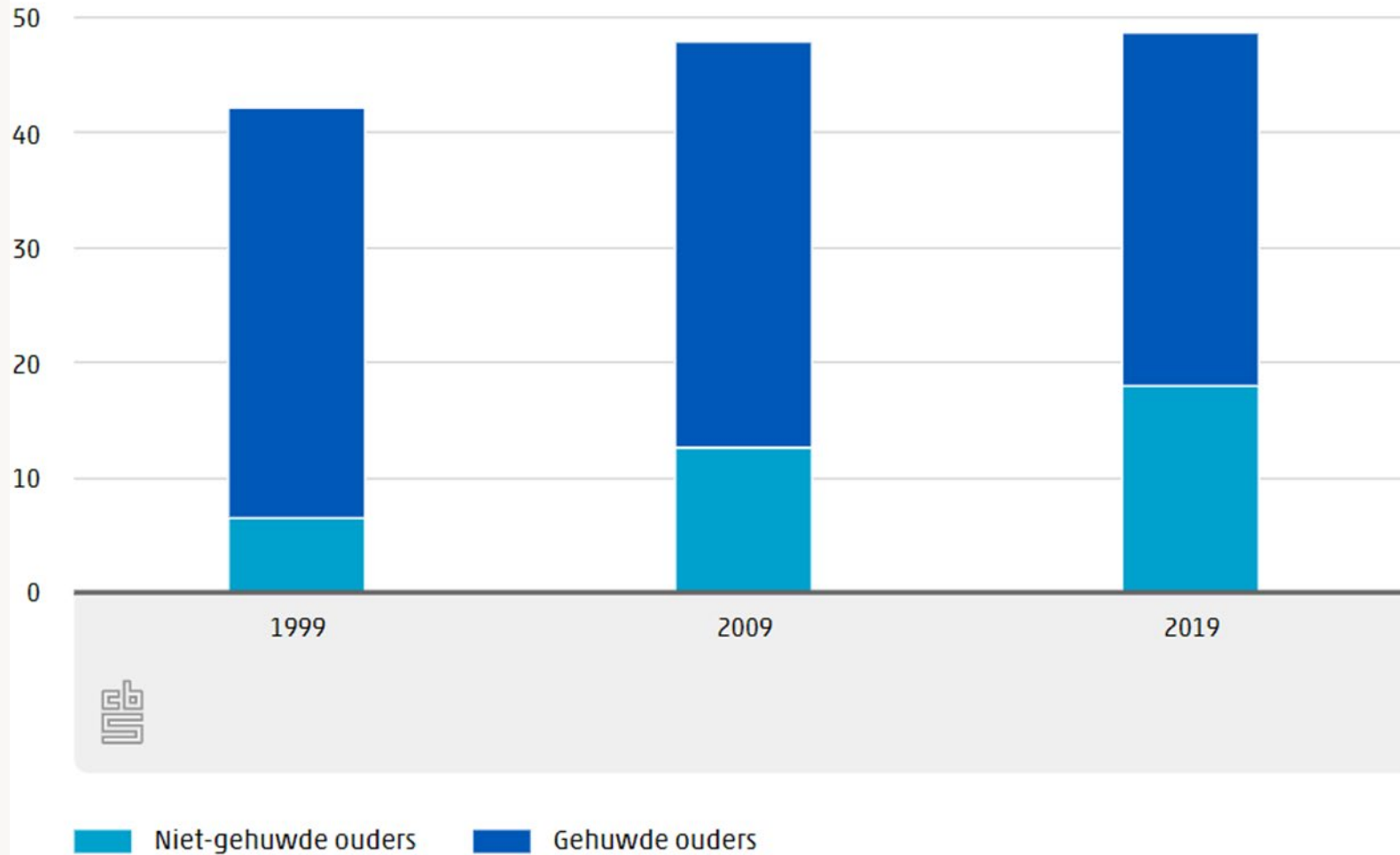
Hoeveel kinderen maken scheiding mee (NL)

- 2016; 2019; 2023 ≈ 35.000; 30.000; 28.000 **formele echtscheidingen**
- 2016 ≈ 60.000 **informele scheidingen** (stijgend)
- Bij circa de helft zijn één of meerdere kinderen betrokken ↓ ↓ ↓

	2016	2019	2023
Formele scheiding van twee juridische ouders	± 28.000	± 31.000	± 23.000
Informele scheiding van twee juridische ouders	± 32.000	± 18.000	± 20.000
(In)formele scheiding van één juridische ouder en samenwonende ouder / nieuwe partner	± 36.000	?	?
	≈ 86.000 kinderen	≈ 49.000 kinderen	≈ 43.000 kinderen

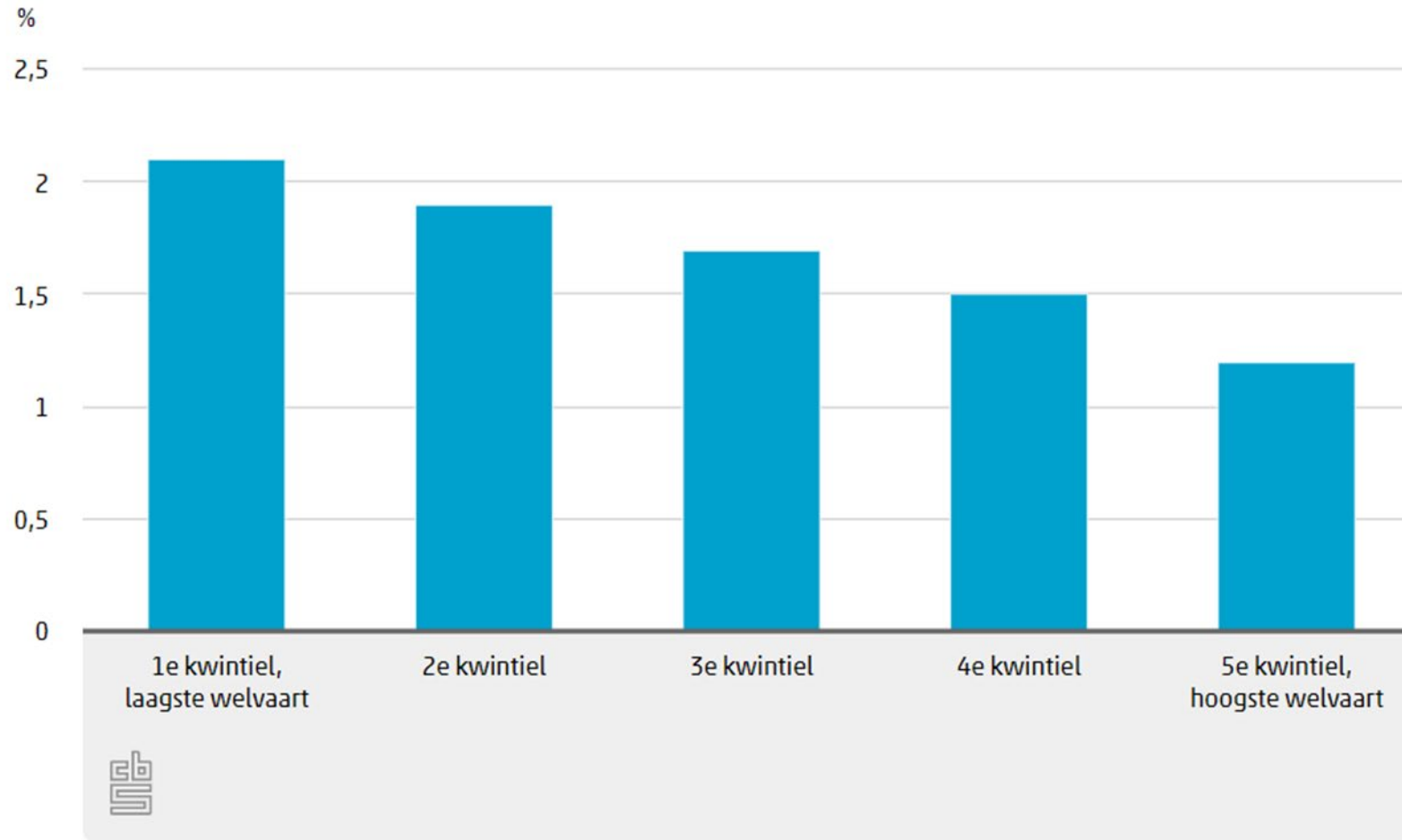
Minderjarigen betrokken bij scheiding

x 1 000

Toename verbroken
samenwoonrelaties
t.o.v. echtscheidingen!

Minderjarigen op 1 januari 2018 van wie de ouders scheidden in 2019 naar niveau van financiële welvaart van het huishouden

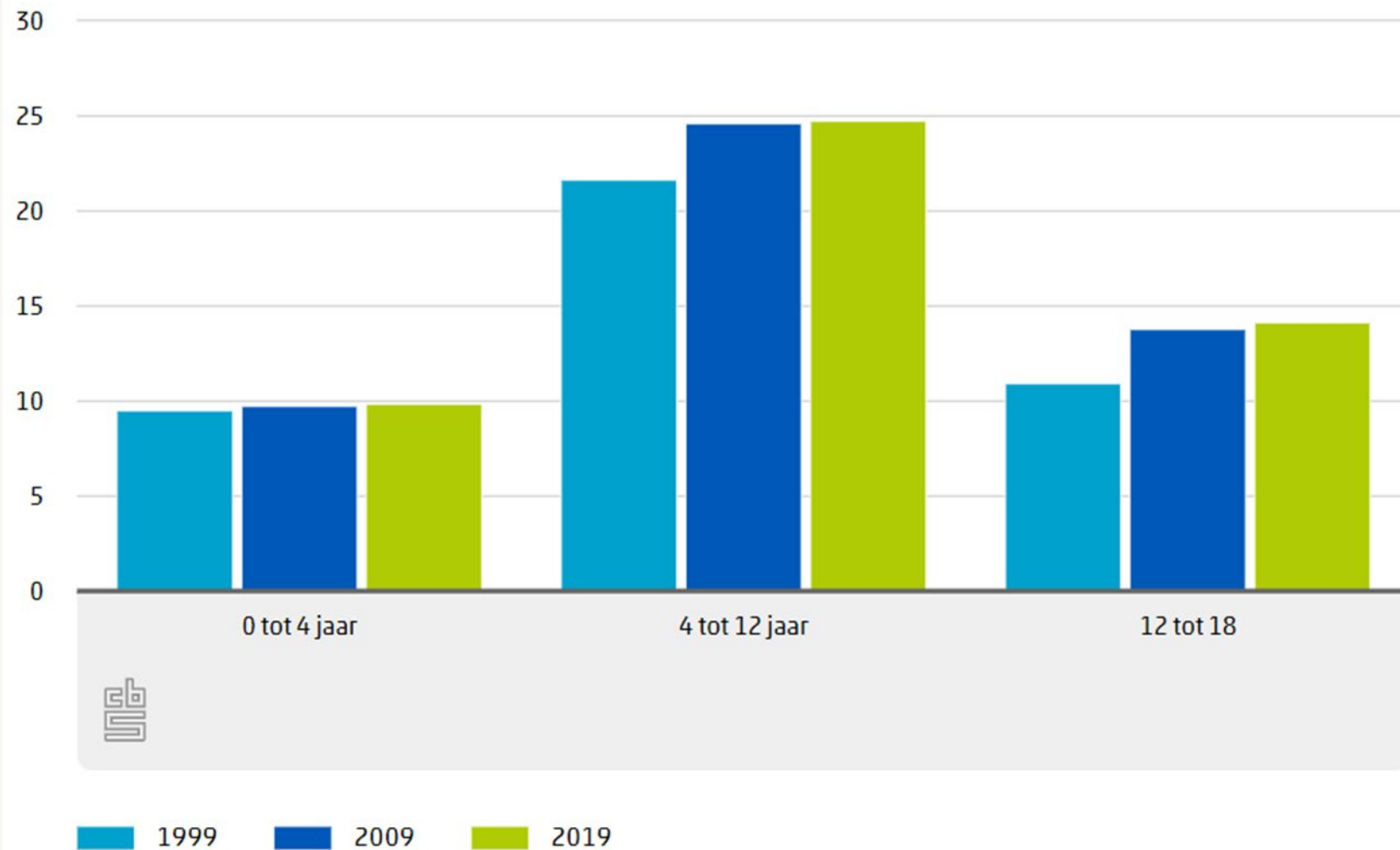

Vaker scheidingen
bij gezinnen
met lagere welvaart!

Minderjarigen betrokken bij scheiding, naar leeftijdscategorie

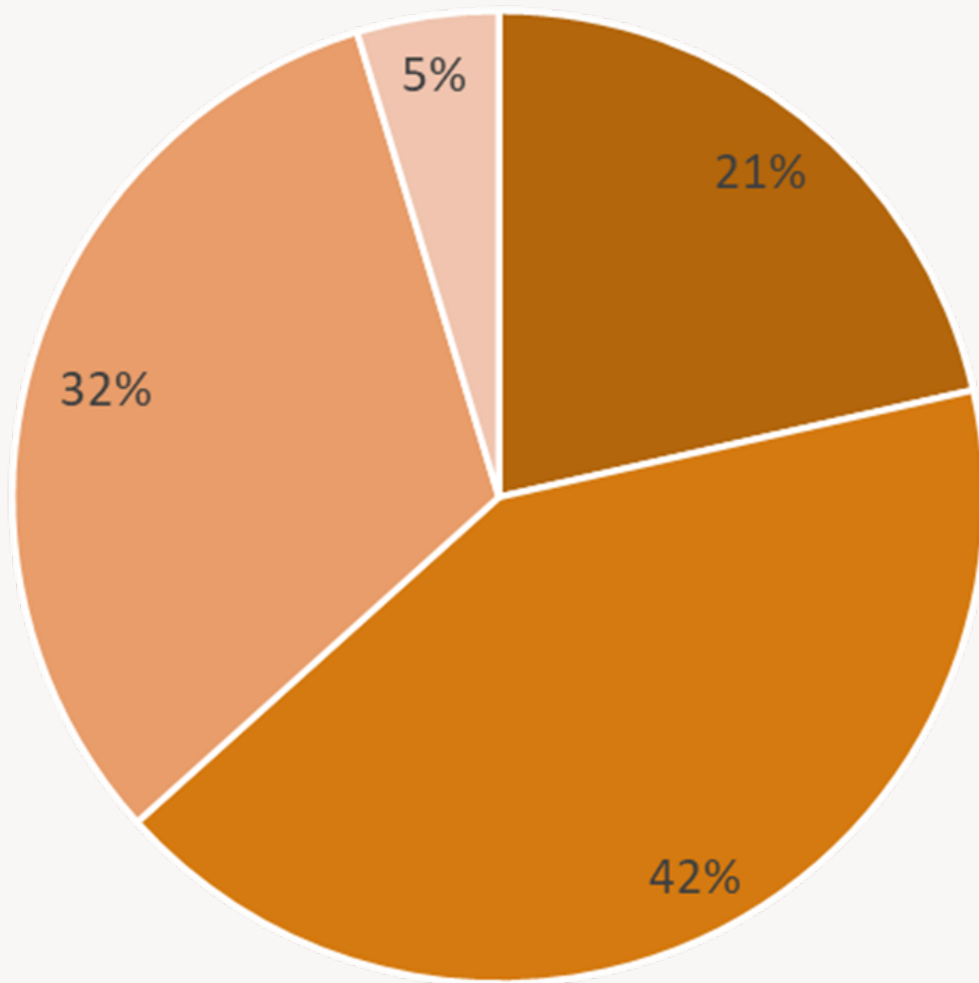

x 1 000

De rol van leeftijd

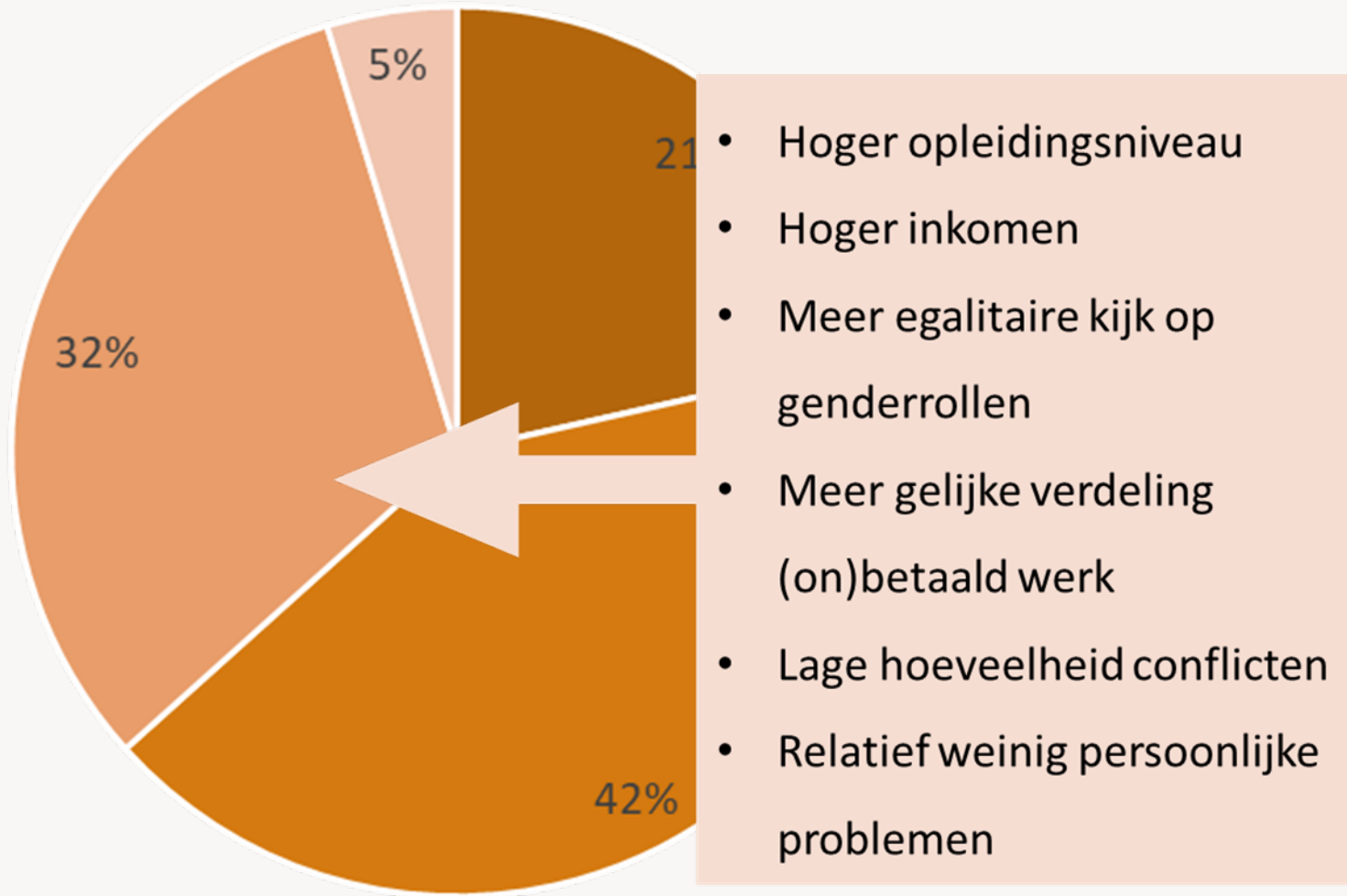
Eigen onderzoek

- Altijd bij moeder
- Meestal bij moeder
- Ongeveer evenveel
- Altijd of meestal bij vader

De meeste kinderen na scheiding wonen nog meestal bij moeder, maar de groep co-oudergezinnen groeit

Eigen onderzoek

■ Altijd bij moeder

■ Meestal bij moeder

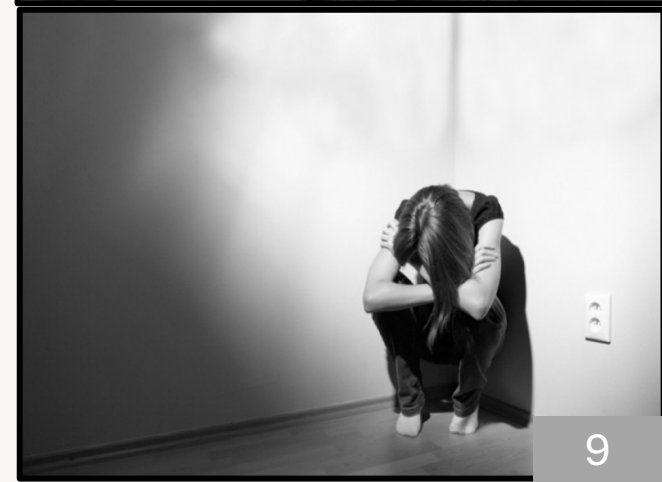
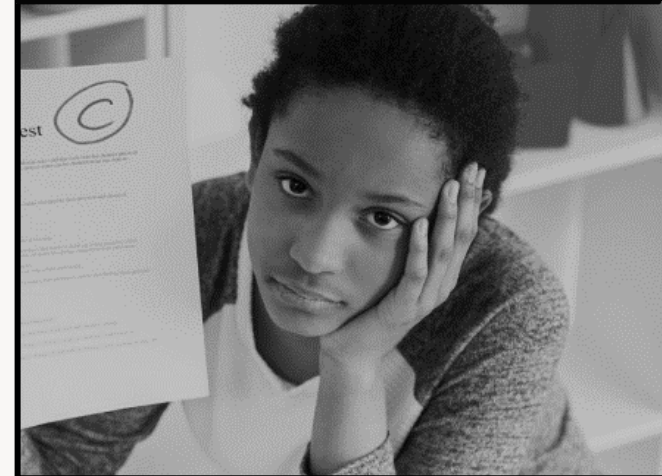
■ Ongeveer evenveel

■ Altijd of meestal bij vader

Mogelijke gevolgen jongeren

Vergeleken met “intacte” gezinnen:

- Slechter academisch functioneren
 - Cijfers, eindniveau, drop-out, concentratie
- Meer internaliserende problemen
 - Angst, depressie, suicide, eenzaamheid
- Meer externaliserende problemen
 - Agressie, delinquentie, strafblad
- Meer problemen in sociale relaties
- Lager zelfvertrouwen / gevoel van eigenwaarde

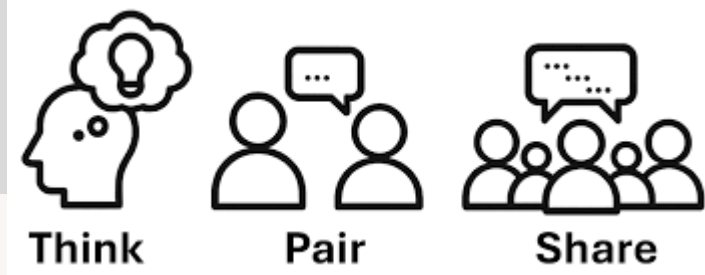

Mogelijke gevolgen jongeren

Vergeleken met 20 jaar geleden:

Zijn verschillen tussen linderen uit intacte en gescheiden gezinnen:

- Afnemen?
- Ongeveer gelijk gebleven?
- Toegenomen?

Normalisatie scheiding en veranderingen samenleving?

- Minder stigma, meer kennis, anderen met zelfde ervaring, etc.
- Veranderingen in het recht, meer co-ouderschap regelingen.
- Meer preventie & interventie ontwikkelingen.

>>> *Minder problemen kinderen en jongeren dan 25 jaar geleden?*

	Meta-analyse (2001)	Meta-analyse (2025)
Internaliserend	- 0,21	- 0,31
Externaliserend	- 0,22	- 0,28
Academisch	- 0,16	- 0,28
Zelfvertrouwen	- 0,12	- 0,39
Sociale relaties	- 0,15	- 0,26

“
Verschillen zijn gelijk of zelfs groter geworden dan 25 jaar geleden
”

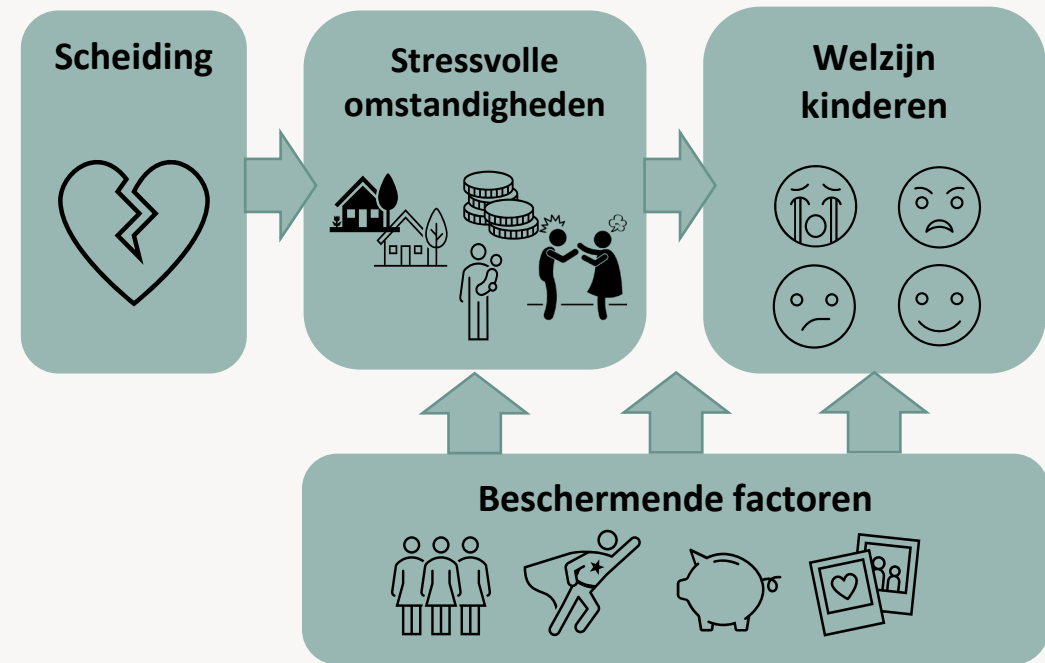
Mogelijke leeftijdsverschillen

Leeftijdsfase	Ontwikkelings-behoefte	Wat merkt een kind mogelijk?	Wat kan ouders helpen?
Baby's en dreumesen (0-2 jaar)	Hechting met ouder, voorspelbaarheid, lichamelijke en emotionele veiligheid	Onrust, spanning, stress en onveiligheid	Emotionele en praktische steun; Opvoedtips (individueel en samen)
Peuters (2-4 jaar)	Zelfstandigheid, opvoedingsrituelen, geruststelling en genegenheid	Verwarring, verlatingsangst, schuldgevoelens, terugval in ontwikkeling	Lastig peutergedrag normaliseren; Opvoeding afstemmen tussen ouders
Basisschool onderbouw (4-8 jaar)	Sociale omgang anderen, situatiebegrip, moreel besef	Verlangen naar een ouder, rouw, verdriet, boosheid	Hulp ouder-kind communicatie over scheiding en veranderingen
Basisschool bovenbouw (8-12 jaar)	Schoolse ontwikkeling, vriendschapsrelaties, zelfvertrouwen	Last van versplintering huishoudens, zorgen om ouders (risico parentificatie)	Met kinderen in gesprek blijven; Steunende thuisomgeving waarborgen
Pubers en jongeren (12-18 jaar)	Identiteitsontwikkeling, zelfstandigheid, autonomie	Zorgen over eigen identiteit, verminderde schoolprestaties, risicogedrag, afstand ouder(s)	Onafhankelijkheid accepteren en ondersteunen; Contact andere ouder stimuleren

Belangrijke kanttekening

- Gemiddelden vs. individuele verschillen
- Significante, maar kleine groepsverschillen
- Korte vs. lange termijn gevolgen

Niet perse de scheiding zelf, maar factoren die hiermee gepaard kunnen gaan verklaren individuele verschillen in welzijn van kinderen na scheiding

Algemene versus specifieke doelgroep

- Kinderen van gescheiden ouders zijn oververtegenwoordigd in alle vormen van jeugdhulp, jeugdbescherming en jeugdreclassering.
- Vooral bij jeugdhulp met verblijf en bij jeugdbescherming
- In pleegzorg heeft slechts **7 %** ouders die **niet** zijn gescheiden.
- Jeugdhulp: 16,3 % kinderen na scheiding (vs 8,2% intact)
- Jeugdbescherming: 2,9% (vs 0,1%)

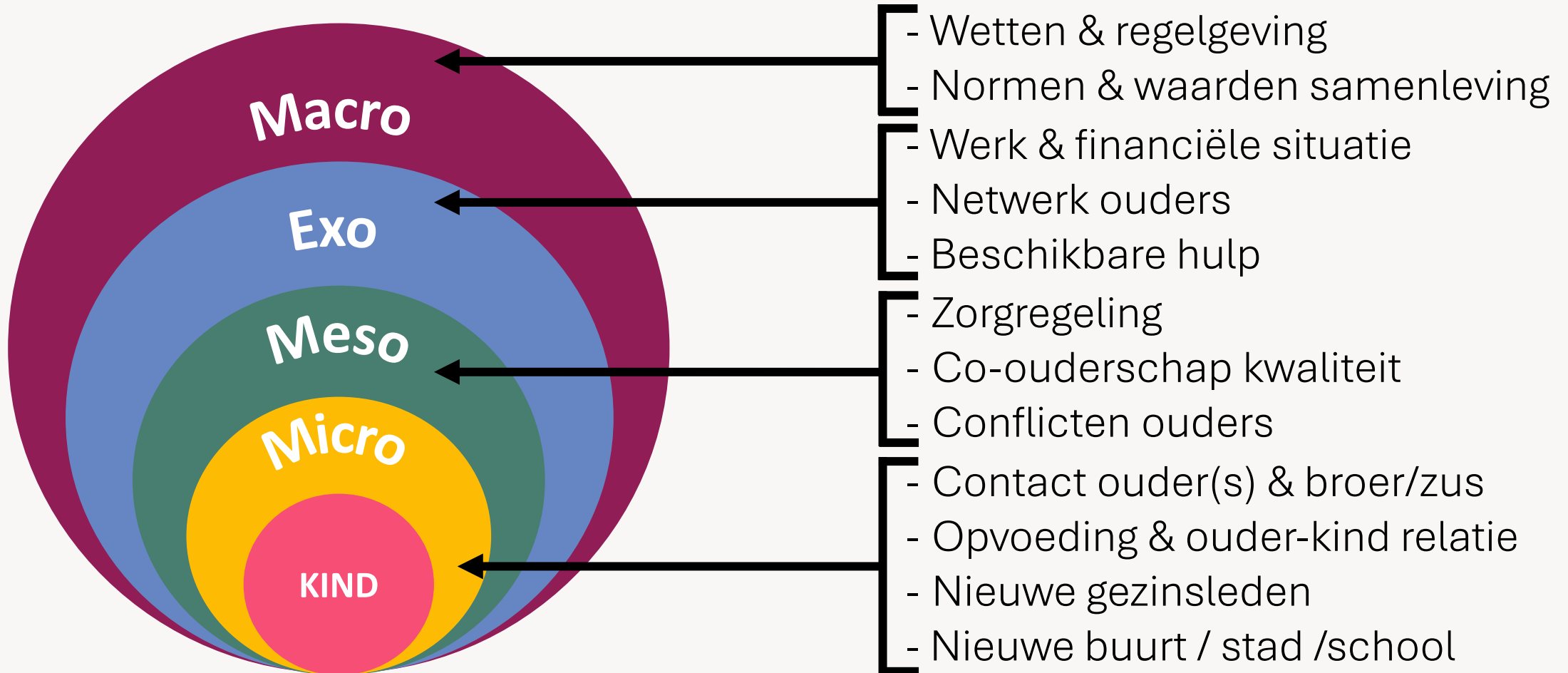
Langere wachtlijsten en toename
eenoudergezinnen en complexe scheidingen

Risico / beschermende factoren

- Conflicten tussen ouders
- Opvoeding ouders inclusief coparenting
- Relatiekwaliteit ouderkind
- Contactfrequentie?

Verschillende factoren

Factoren meest dichtbij

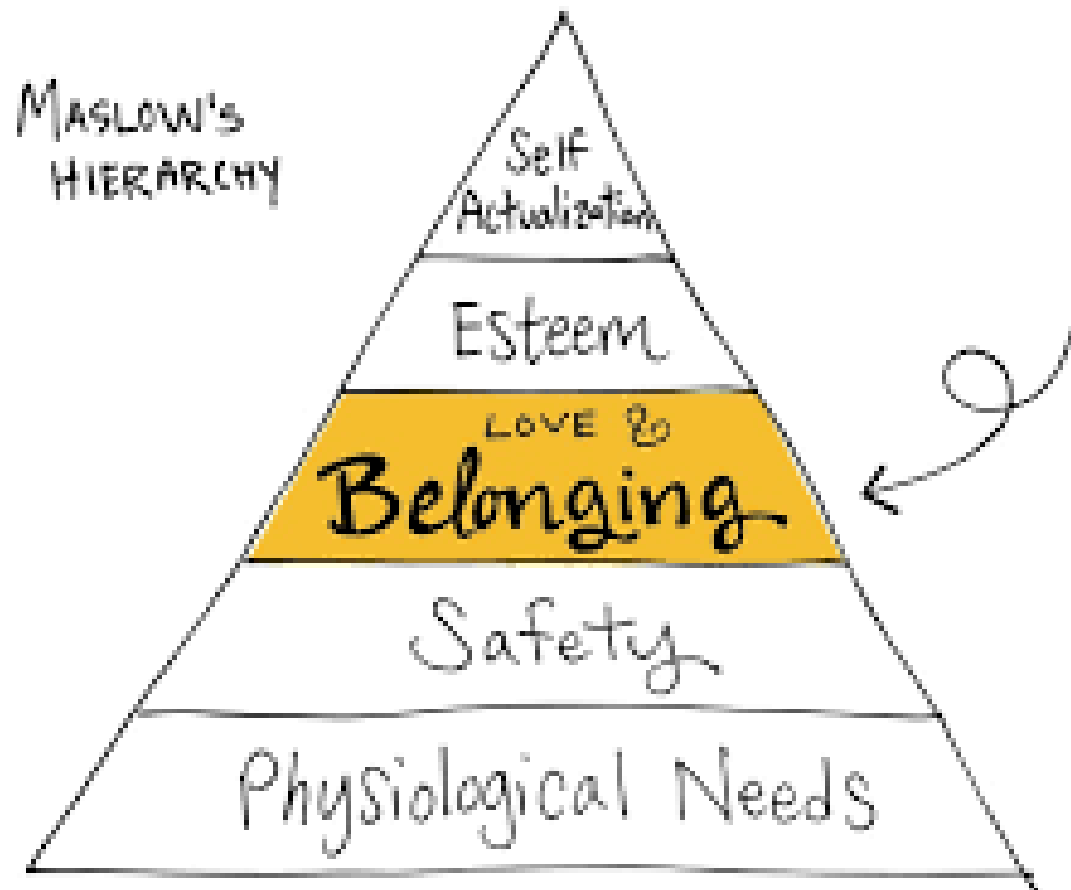
Directe omgeving: relaties meest dichtbij (*micro*)
& systeem van microsystemen (*meso*)

RTL Nieuws, 12 juni 2020

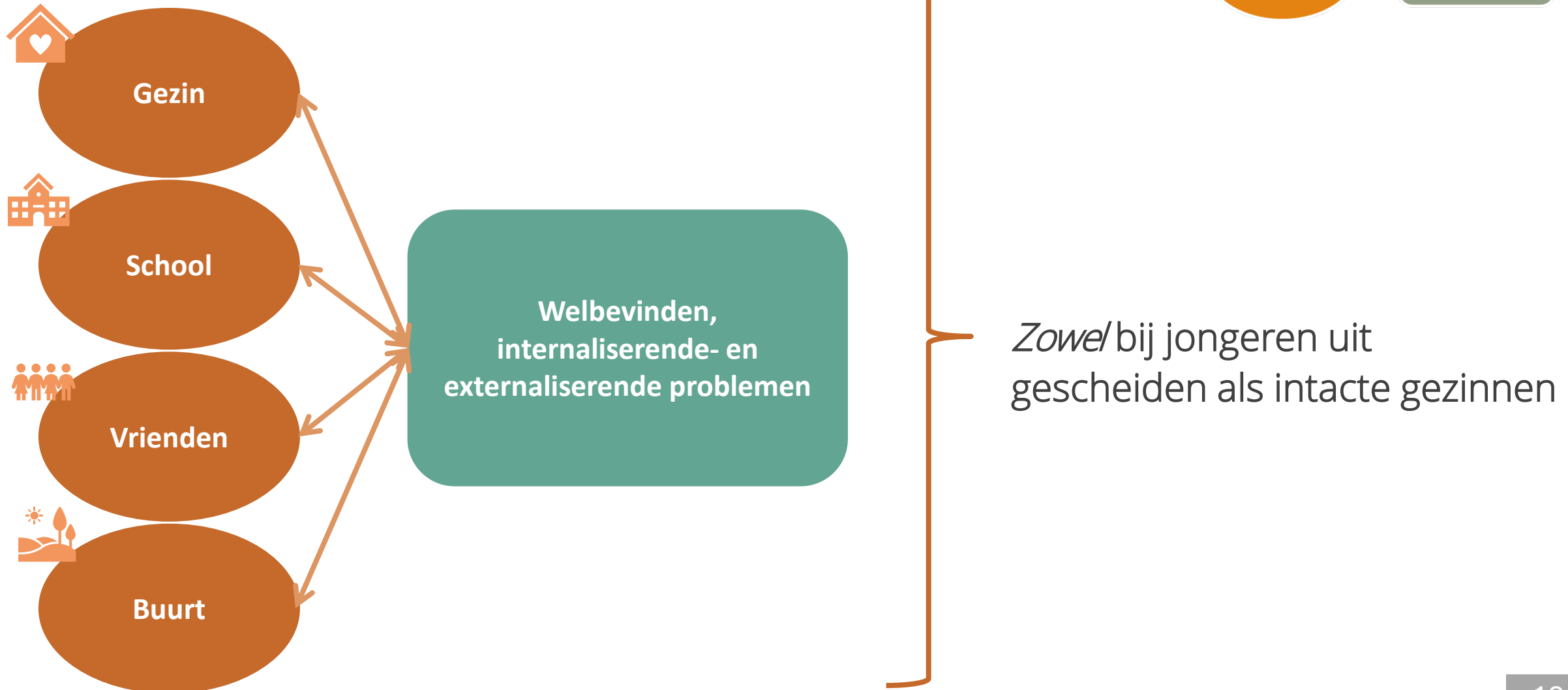
“In sommige regio’s heeft 70 procent van de dossiers bij jeugdzorg te maken met **complexe en met ruzies omgeven** scheiding.”

Vanuit bescherming: Thuisgevoel na scheiding

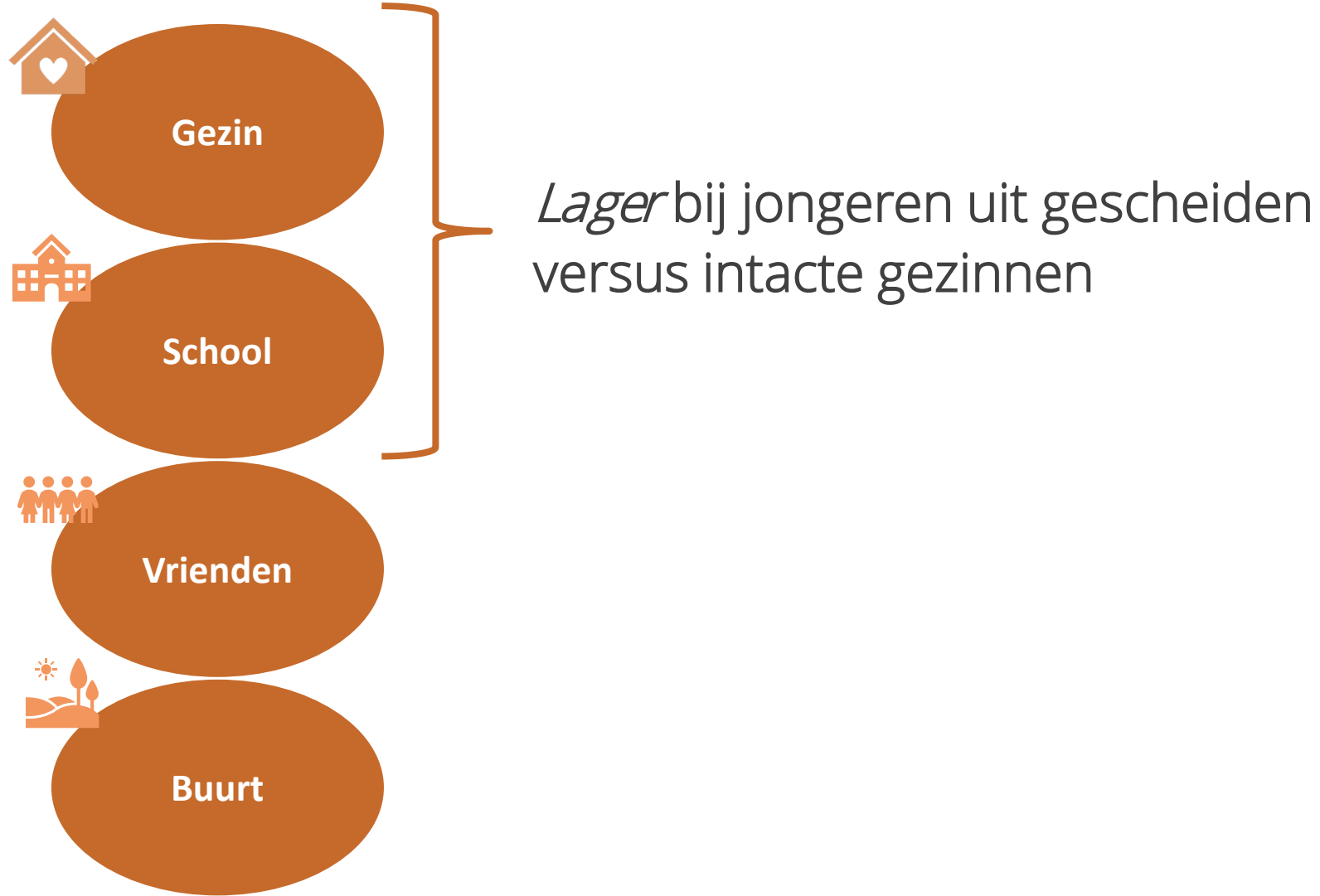
*The need
to belong*

Thuisgevoel van jongeren – het belang

Thuisgevoel van jongeren – het verschil

Scheiding

*The need
to belong*

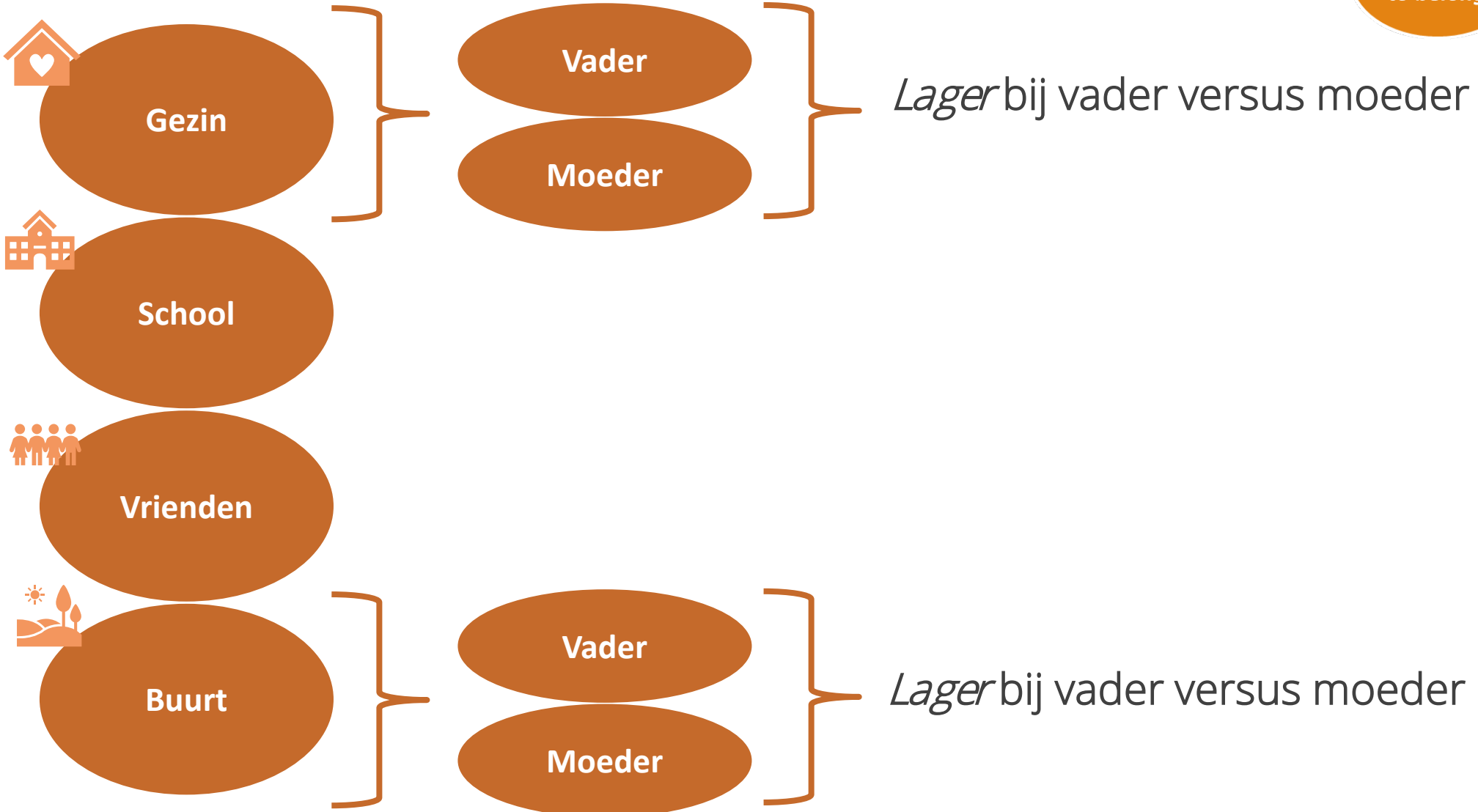
Functioneren

Thuisgevoel na Scheiding – vader/moeder

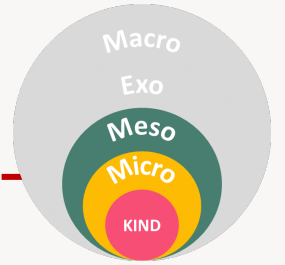
Scheiding

*The need
to belong*

Functioneren

Vanuit risico: gezinssysteemtheorie

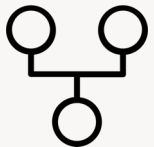
Drie belangrijke elementen van gezinnen als systeem:

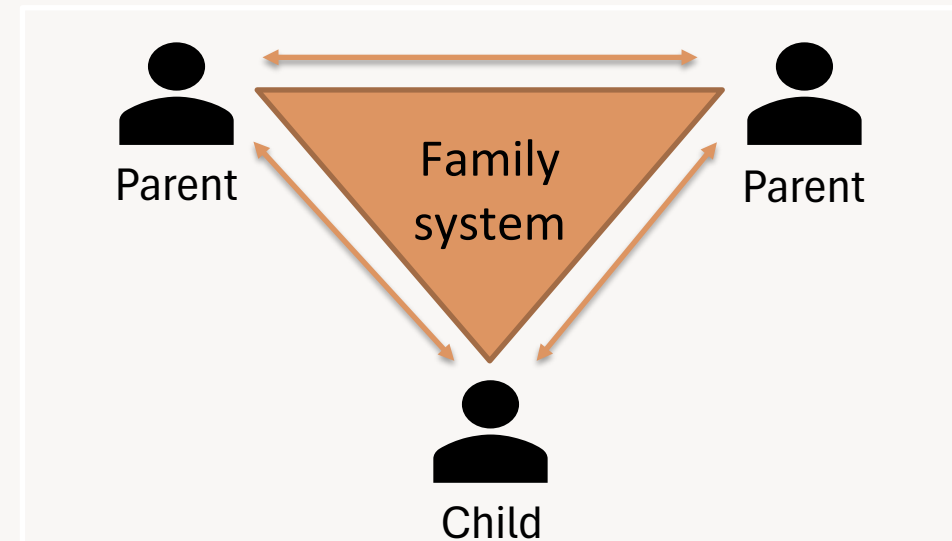
Meerdere subsystemen binnen een gezin (o.a. ouders, ouder-kind, siblings)

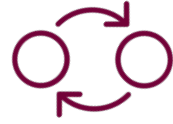
Wederzijdse invloed / afhankelijkheid subsystemen

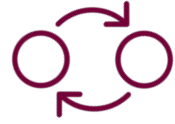
Hiërarchisch georganiseerd, grenzen oudersysteem

Afhankelijkheid

Afhankelijkheid

Subsystemen afhankelijk van elkaar
Spillover hypothese (Repetti, 1987)

Oudersysteem

Ouderlijk conflict

Ouder-kind systeem

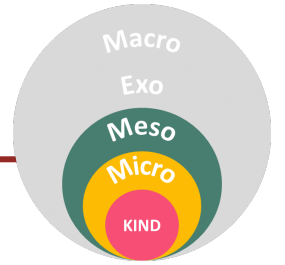
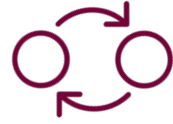
Opvoeding & ouder-kind relatie

Kindsysteem

Psychosociale problemen kind

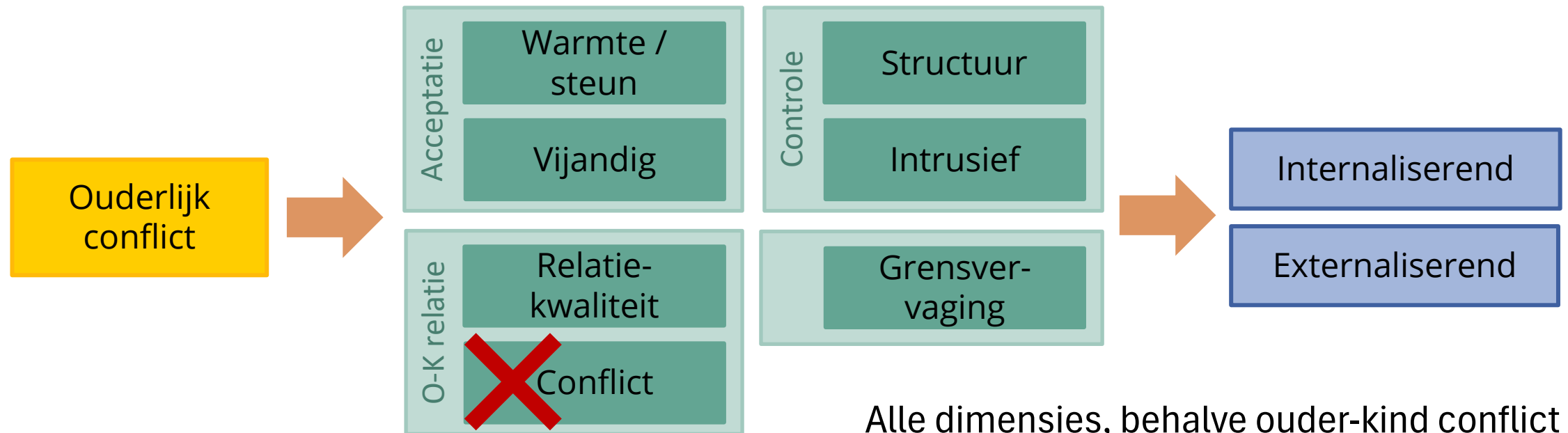
Afhankelijkheid

Oudersysteem

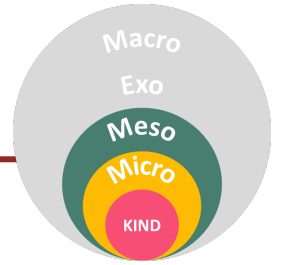
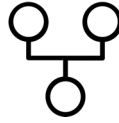
Ouder-kind systeem

Kindsysteem

Alle dimensies, behalve ouder-kind conflict verklaarden deels het verband tussen ouderlijk conflict en psychosociale problemen

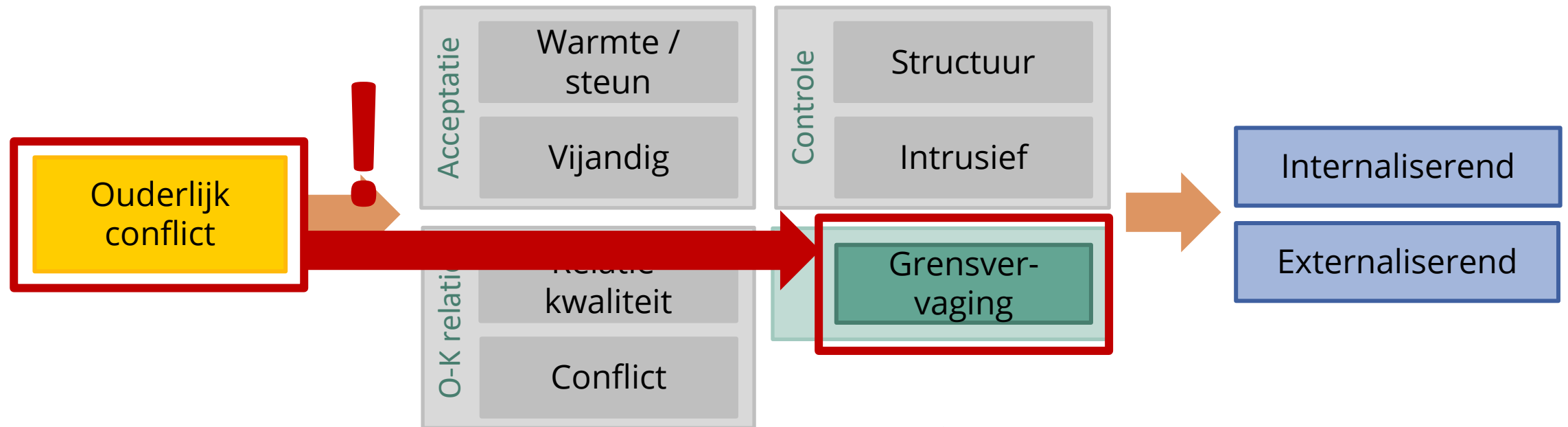
Grensvervaging

Oudersysteem

Ouder-kind systeem

Kindsysteem

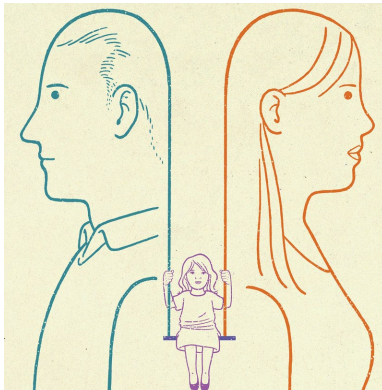
Grensvervaging was met name een risico in gezinnen met veel ouderlijk conflict

Achtergrond

Triangulatie na scheiding

- Kwaadspreken over de andere ouder (ook subtiel!)
- Kind als “boodschapper”
- Druk om een kant te kiezen

Loyaliteits- conflicten

Zelfbeeld

“

*Kinderen in het oudersysteem
betrekken kan hen in een
verwarrende en stressvolle
positie plaatsen*

Externaliseren

Internaliseren

De rol van wetgeving

Drie relevante aspecten:

- Ouderschapsplan
- Naleving omgangsafspraken
- Stem van het kind

Ouderschapsplan

Wetswijziging 2009 - Verschillen voor en na 2009:

- Vaker afspraken en vaker kind betrokken na 2009
- Gemiddeld niet meer maar juist wat minder contact met vader
- Relatiekwaliteit met vader na scheiding gemiddeld lager
- Gemiddeld meer conflicten tussen de ouders
- Gemiddeld lager welbevinden vader en moeder (vlgs jongere)
- Gemiddeld lager welbevinden en hogere mate van depressieve gevoelens van jongeren zelf

De beoogde doelen van het verplichte ouderschapsplan zijn **niet** gehaald

Naleving omgangsafspraken

- Multi-disciplinair en multi-method onderzoek...
- Slechte naleving lijkt zelden terug te voeren tot één ouder
- Vaak een opeenvolging van niet-coöperatief gedrag beide ouders: wederzijdse beschuldigingen, ondermijnend gedrag, wantrouwen, voortdurende zorgen over (schadelijke invloed van de) andere ouder
- Deel van de problemen terug te voeren op situatie voor de scheiding, maar escalatie soms ook door veranderingen
- Een deel betreft multi-probleemgezinnen

Naleving omgangsafspraken II

- Belangrijk: vaak een gebrek aan acceptatie van de scheiding bij ouders: een niet goed doorlopen rouwproces...
- Netwerk van ouders kan escalerend werken
- Slechte naleving bij ouders hangt samen met loyaliteitsproblemen bij kinderen
- Ondanks deze loyaliteitsproblemen willen de meeste kinderen contact met beide ouders!
- Oudere kinderen hebben behoefte aan meer flexibiliteit!

Stem van het kind

Hoe wordt de stem van kinderen en hun recht op participatie gewaarborgd als ouders scheiden:

1. In het gezin

2. Bij mediation

3. In de rechtbank

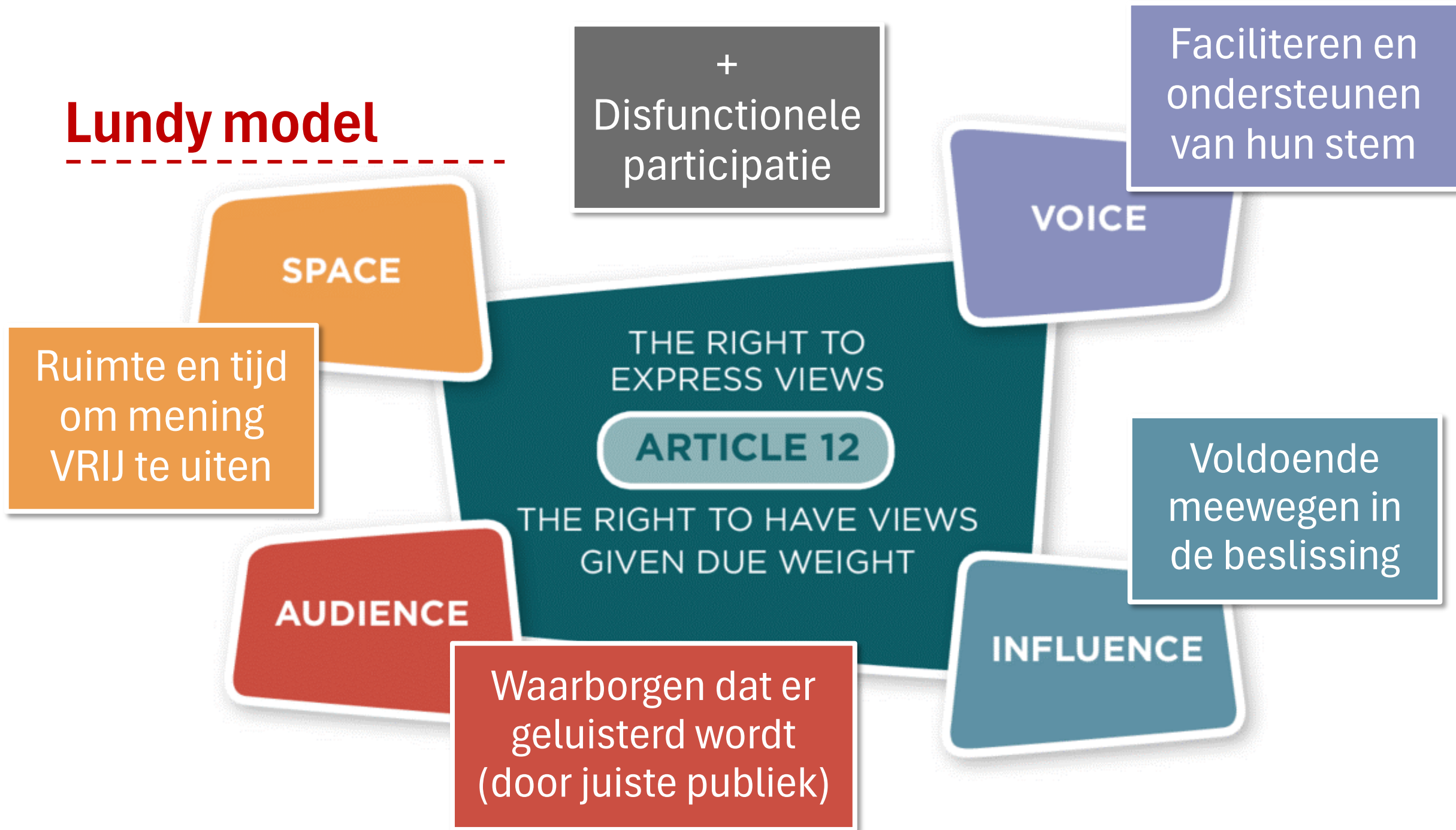

Wat zijn de voordelen van participatie?

Zijn er ook nadelen?

Lundy model

Voorzichtige bevindingen

- **ChiPPS** als betrouwbaar en valide instrument (onderzoek)
- Onderscheid tussen (1) **participatieproces** en (2) **Given due weight**
- **Verschillende elementen** hangen samen met relevante factoren:
 - *Opvoeding van ouders*
 - *Loyaliteitsconflicten en welzijn van kinderen*

- Participeren is meer dan alleen gehoord worden!
- Participatie thuis versus in andere settings?

Ik ben benieuwd...

- ❓ Welke **vragen / dilemma's** spelen er in de praktijk rondom de stem van kinderen bij scheiding?
- ❓ Welke **best practices** rondom kinderen laten meepraten rondom scheiding zou je willen delen?

Think

Pair

Share

Complexe Scheiding?

Definitie – discussie...

Voor de richtlijn gebruiken wij de term complexe scheiding.

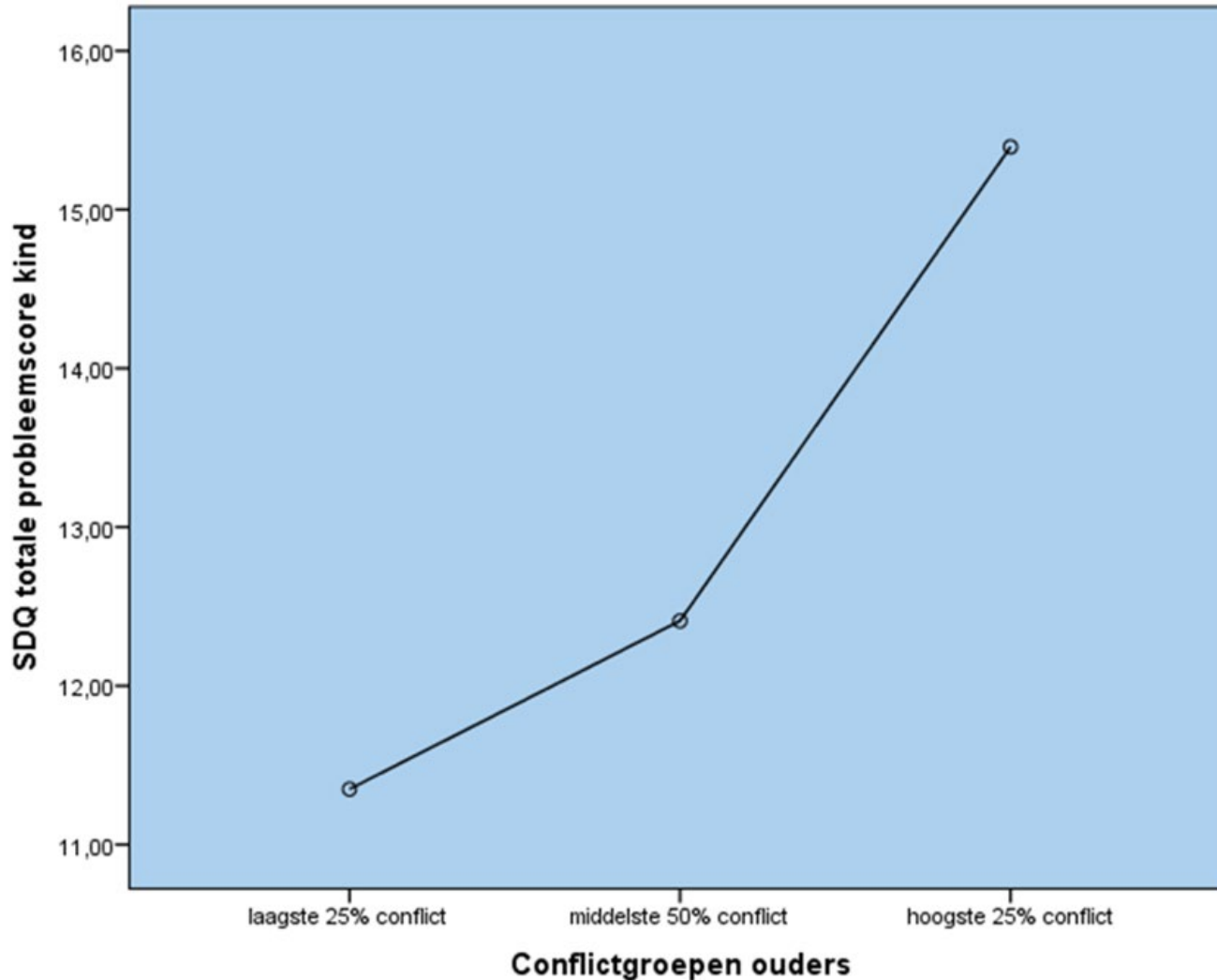
Wij definiëren dit kortweg als **een echtscheiding waarbij ouders door aanhoudende ernstige conflicten het wederzijds belang, maar vooral het belang en welzijn van de kinderen uit het oog verliezen.**

Complexe Scheiding?

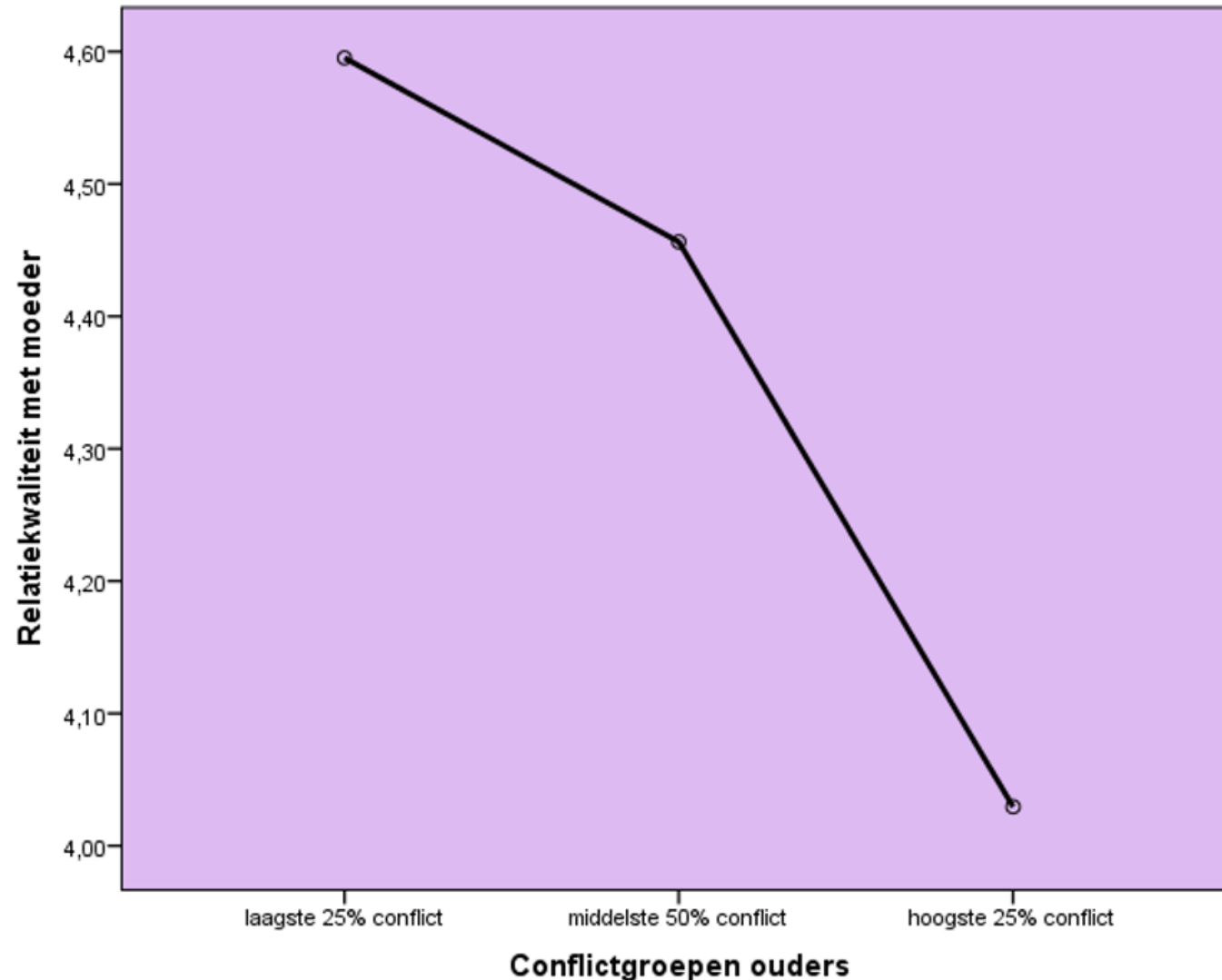
- Meer conflicten = meer nadeel kind
- Specifieke problemen:
 - Gehechtheid
 - Stress (vooral kinderen < 4 jaar en pubers)
 - Contactbreuk

Voorbeeld eigen data

Substantieel meer
probleemgedrag bij kinderen
in scheidingen met de
hoogste 25% conflicten

Voorbeeld eigen data

Substantieel slechtere kwaliteit van de moederkind relatie bij kinderen in scheidingen met de hoogste 25% conflicten

Ontwikkelingen Praktijk - aandachtspunten

Aandacht voor **scheefgroei** van rol van moeders en vaders op basis van 'misvattingen' zoals:

- 'Hoofdverzorger noodzakelijk bij scheiding'
- 'Geen overnachtingen bij secundaire verzorger'
- 'Voorzichtig opbouwen van contact'

Benadruk belang van gezamenlijk ouderschap en samenwerking

Ontwikkelingen praktijk

- Revisie richtlijn scheiding en problemen van jeugdigen
- Meer programma's in theorie goed onderbouwd o.a.
Kindbehartiger, SCHIP aanpak, Scheidingsatlas
- Toename intieme terreur?!
- Persistente groep complexe scheidingen?!

En wat wilt u benadrukken?

Wat moeten wij meenemen in de revisie van de richtlijn scheiding en problemen van jeugdigen?

Bedankt!

